

Tommel

De heer **Ten Hoopen** (CDA): Wanneer start u met het plan? Gezamenlijk wordt er geconstateerd dat er een probleem is. U weet dit al veel langer dan de heer Duivesteijn, zo stelt u, maar wanneer komt dat plan?

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Het overleg daarover is gestart. Ik zal de Kamer zo snel mogelijk informeren over de opzet van het vervolg. Het overleg met de gemeente loopt.

De heer **Ten Hoopen** (CDA): Het overleg, of het starten van het integrale plan?

Staatssecretaris **Tommel**: Het overleg over de precieze taak en rol van de rijksoverheid – niet alleen van het departement van VROM, maar ook andere – start en is dus nog niet afgerond. Er zal met veel departementen gesproken moeten worden. Na afronding zal ik de Kamer daarover informeren. Dat zal relatief snel kunnen gebeuren.

Voorzitter! De motie van de heer Hofstra op stuk nr. 4 betreft het toezicht op de woningcorporaties. Er wordt gevraagd om jaarlijks informatie te verstrekken over het systeem van de zwakke corporaties. Ik ben gaarne bereid om dat jaarlijks te doen. Dat lijkt mij ook passend. De suggestie om een en ander te combineren met andere rapportages spreek mij bijzonder aan.

In de motie van de heer Duivesteijn op stuk nr. 3 wordt verzocht om in overleg met de VNG te komen tot een heldere omschrijving van de in het BBSH opgenomen prestatievelden en de relatie met de prestatieafspraken, de verantwoordelijkheden in het kader van het volkshuisvestelijk toezicht en het daarbij behorende sanctie-instrumentarium. Nogmaals, wij spreken over prestatieafspraken en met name over een financieel-toezichtcircuit. Het overleg daarover loopt. Hetgeen in de motie staat, gebeurt al. In het algemeen overleg is dit al besproken. Ik zie niet in wat de motie toevoegt aan hetgeen er al gebeurt.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Er zijn prestatievelden en er is een volkshuisvestelijk toezicht. VROM heeft een campagne gestart om te bevorderen dat gemeenten zich actiever opstellen. Het vreemde is dat de staatssecretaris in het

algemeen overleg het volkshuisvestelijk toezicht heeft omgevoerd tot prestatieafspraken. Daarover is veel verwarring ontstaan. Het is belangrijk dat er helderheid komt over de positie van de gemeenten ten aanzien van woningcorporaties en met name ten aanzien van het toezicht op de prestatievelden.

Staatssecretaris **Tommel**: De situatie is heel helder. Gemeenten en corporaties maken met elkaar afspraken. Dat is een horizontale relatie van twee gelijkwaardige partners, met ieder hun eigen verantwoordelijkheid. Als u zegt dat de gemeente volkshuisvestingstoezicht houdt op de corporatie, dan is dat een verticale relatie. De gemeente is de baas en de corporatie moet doen wat de gemeente zegt. Daar heb ik grote bezwaren tegen. Als u het zo uitlegt, bedoelt u iets anders dan ik. Die gelijkwaardige relatie is voor mij zeer centraal. Als u zegt dat de gemeente terug moet naar de oude situatie, waarin zij met al die verschillende petten op toezicht hield op de woningcorporatie, moet ik dat ten zeerste ontraden. De gemeenten willen dat ook niet.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): De motie gaat erover dat het helder geregeld moet worden, zodat er helderheid ontstaat over datgene waarover nu nog verwarring is. Dat staat nog even los van de vraag hoe ik persoonlijk of de fractie van de Partij van de Arbeid vindt dat het toezicht geregeld zou moeten worden.

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! De heer Duivesteijn zegt zeer nadrukkelijk dat er een toezichtrelatie moet zijn van de gemeente op de corporatie. Mijn opvatting is dat zij beide een taak hebben. Beiden moeten prestatieafspraken maken en er moet goed toezicht zijn op die prestatieafspraken, maar niet door de gemeente. Op dit punt verschillen wij helder van inzicht. Ik moet de motie dus stevig ontraden, want op die basis praten wij niet met gemeenten en corporaties. Er is volstrekte helderheid tussen de VNG en de corporaties dat men moet proberen te vermijden dat de gemeenten verschillende rollen hebben, waaronder die toezichtrol. Na het WBL-debat hebben wij afgesproken dat wij die verschillende petten uit

elkaar moeten houden. Daar zijn wij druk mee bezig, maar u introduceert ze hier opnieuw.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik constateer dat deze benadering nooit formeel is goedgekeurd door de Kamer. Ik vind dit een uitholling van de positie van gemeenten wat betreft de mogelijkheden om een eigen volkshuisvestingsbeleid te voeren.

Staatssecretaris **Tommel**: Daar ben ik het niet mee eens. Ik vind dat een gemeente een goed volkshuisvestingsbeleid moet formuleren. Ik ben er voorstander van dat gemeenten op vrijwillige basis een volkshuisvestingsplan maken. Ik ben een voorstander van het voeren van goed overleg met de corporaties. Ik ben ook een voorstander van het vastleggen van prestatieafspraken. Ik vind dat dit in het BBSH moet. Maar dat is wezenlijk anders dan de gemeente vraagt en de corporatie moet draaien. Daar ben ik het niet mee eens.

U zegt dat er nooit een uitspraak van de Kamer over is geweest, maar het is zeer uitvoerig aan de orde geweest in het algemeen overleg. Wij hebben er ook zeer uitvoerig over gesproken bij het WBL-debat. De lijn is zeer helder uiteengezet. Als u het er niet mee eens bent, is dat jammer, maar de lijn is helder genoeg. Als u er zo over denkt, moet ik de motie sterk ontraden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, morgen over de moties te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is het debat naar aanleiding van een algemeen overleg van 11 december 1996 inzake de **adeldom**.

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik wijs de leden erop dat de spreektijd twee minuten is.

□

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Voorzitter! Vorige week hebben wij uitvoerig over de gelijke behandeling gesproken, dus ik kan nu kort zijn. Voor alle helderheid, D66 heeft bij de

Scheltema-de Nie

behandeling van de Wet op de adelendom gesteld op zichzelf geen behoefte te hebben aan een wettelijke regeling van de adelendom. Daarvoor moest toch gekozen worden vanwege de grondwetswijziging van 1983. Dan ligt een wettelijke verankering conform de geldende beginselen van gelijke behandeling van mannen en vrouwen, en van wettige, onwettige en adoptiefkinderen voor de hand.

Het vorige kabinet ging bij de indiening van het voorstel nog uit van pure monumentenzorg, van verankering van een historisch instituut. Die benadering heeft in de loop van het wetgevingsproces geen standgehouden. De gelijke behandeling van kinderen werd door de Kamer in de wet geamendeerd. Een gedeeltelijke modernisering van het adelrecht was hiermee een feit.

De discussie over gelijke behandeling van vrouwen werd doorverwezen naar het naamrecht. In het nieuwe naamrecht krijgt de gelijke behandeling van mannen en vrouwen, ook wat betreft adellijke namen, haar beslag. Waarom dan niet in het adelrecht, zo vraag ik de minister.

De minister heeft geen overtuigende argumenten meer in handen om het niet te doen. Een modernisering heeft al plaatsgevonden door de gelijke behandeling van kinderen. De gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het naamrecht is er nu ook. Een toename van adellijke titels kan toch geen rechtvaardiging zijn voor het instandhouden van een ongelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de adelendom? Als zelfs het conservatieve Britse Hogerhuis zich eergisteren tot het beginsel van gelijkberechtiging van vrouwen ten aanzien van de erfopvolging heeft bekeerd, waar blijft Nederland dan ten aanzien van de adelendom?

Dit brengt mij tot de indiening van de volgende motie. Dat doe ik mede namens de woordvoerders van de PvdA, de VVD, het CDA en de groep-Nijpels.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende, dat de bestaande regelingen met betrekking tot de vererving van adelendom zodanig

worden geïnterpreteerd dat de overgang van adelendom via vrouwen niet mogelijk wordt geacht;

van mening, dat een dergelijk systeem op gespannen voet staat met het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen als neergelegd in de Grondwet en in verschillende internationale verdragen;

overwegende, dat recent bij de herziening van het naamrecht ook aan adellijke families de mogelijkheid is gegeven om de geslachtsnaam via de vrouwelijke lijn over te dragen;

overwegende voorts, dat er in de Wet op de adelendom reeds een principiële modernisering van de historische verervingsregels heeft plaatsgevonden door de introductie van adelvererving op natuurlijke en adoptiefkinderen;

verzoekt de regering vóór 1 juli 1997 een voorstel tot wijziging van de Wet op de adelendom voor te bereiden, opdat adelendom op gelijke wijze overgaat via de mannelijke en de vrouwelijke lijn,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Scheltema-de Nie, M.M. van der Burg, Van der Stoel, Bremmer, R.A. Meijer, Dittrich en Soutendijk-Van Appeldoorn.

Zij krijgt nr. 2 (25039).

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Voorzitter!...

De voorzitter: Uw spreektijd is eigenlijk om.

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Ik heb nog maar één zin. De ondertekenaars hebben voor de koninklijke weg gekozen. Dat begrijpt de minister, maar als de minister onverhoopt niet aan dit verzoek kan voldoen, horen wij dat natuurlijk bijzonder graag eerder dan 1 juli 1997.

□

De heer Bremmer (CDA): Voorzitter! Wij hebben een korte bijdrage. De CDA-fractie heeft bij onderscheidene gelegenheden op dit punt een consistente koers gevaren. Laatstelijk

heeft mijn collega Soutendijk op 30 mei, bij de behandeling van het naamrecht, uitgesproken dat het ook de voorkeur van de CDA-fractie heeft om in de adelendom het principe van gelijke behandeling recht te doen. Een verdere modernisering van het adelrecht achten wij op dit punt gewenst en verantwoord, temeer daar dit in de afgelopen periode op twee punten eveneens is geschied, namelijk met de mogelijkheid van adelvererving bij onwettige kinderen en bij adoptiefkinderen. Dat waren destijds amendementen van onze fractie.

Voor het overige kan ik mij grotendeels aansluiten bij de vorige spreker. De motie hebben wij medeondertekend. Wij sluiten ons ook graag aan bij de aanvullende vraag van mevrouw Scheltema over de intentie van de regering.

□

De heer Meijer (groep-Nijpels): Voorzitter! Ik citeer prof. Heertje: "In onze samenleving worden niet meer reproduceerbare zaken steeds belangrijker. Zij worden belangrijker naarmate zij in heviger mate met vernietiging worden bedreigd. Naast onvervangbare natuurgebieden zijn er unieke uitingen van kunst en cultuur. Is de Nachtwacht verloren gegaan, dan is er geen Rembrandt meer om voor een tweede exemplaar zorg te dragen".

Naast de onredelijkheid van de niet gelijke behandeling van mannen en vrouwen zal voor de kleine groep vrouwen met een adellijke titel het niet kunnen overdragen van een adellijke titel langs de vrouwelijke lijn op den duur het vernietigen van een erfgoed betekenen. Maar volgens het historische adelrecht had de vrouw het recht om haar adelendom door te geven. Nogmaals prof. Heertje: "Niet alleen onze generatie zal zich bewust zijn van het verlies door het langzaam verdwijnen, wat niet meer kan worden hersteld; ook onze kinderen en kleinkinderen zullen missen wat hen op den duur slechts via overlevering kenbaar wordt gemaakt."

Daarom heeft onze fractie de motie van mevrouw Scheltema gesteund en medeondertekend. Verder stellen wij ons achter datgene wat door mevrouw Scheltema en de heer Bremmer is gezegd.

□

Mevrouw **Van der Stoel** (VVD): Mijnheer de voorzitter! In het verleden zijn al verscheidene malen in debatten de argumenten gewisseld. Ook vorige week hebben wij dat gedaan. Het inzicht binnen de VVD-fractie is niet veranderd. Wij praten hier over gelijke behandeling. Waar wij voor gewone burgers de keuzemogelijkheid hebben geboden, is voor de VVD-fractie niet helder waarom dat bij adellijke vererving niet het geval zou mogen zijn. Dat is ook de reden waarom de VVD-fractie de motie heeft medeondertekend.

□

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De gedachtewisseling van vorige week met de minister heeft het standpunt van de Partij van de Arbeid en dat van het kabinet helaas niet dichterbij elkaar kunnen brengen. De vijf argumenten voor het hanteren van het beginsel van gelijke behandeling, die ik namens de fractie van de Partij van de Arbeid in het algemeen overleg naar voren heb gebracht, heeft de minister naar onze mening niet goed kunnen weerleggen. In essentie komt het meningsverschil neer op het punt dat het kabinet de monumentverklaring van de adeldom, of anders gezegd het glazen stolpstandpunt, coûte que coûte wil handhaven, los van wat er de afgelopen jaren is gebeurd en los van zijn eigen handelwijze daarin. Het feit namelijk dat het kabinet van mening was en is dat vanuit het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ook de geslachtsnaam van de vrouw kan worden gekozen als geslachtsnaam voor de kinderen, is daarbij van wezenlijke betekenis. Dit betekent een fundamentele wijziging in de geslachtsnaamgeving. Het geslacht gaat qua naamgeving dus niet meer uitsluitend over via de mannelijke lijn, maar ook via de vrouwelijke lijn. Toen dit kabinet weloverwogen deze fundamentele wijziging ook van toepassing verklaarde op de adellijke geslachten, met uitzondering van het Koninklijk Huis, betekende dit dat ook bij de adel een fundamentele wijziging op dit punt heeft plaatsgevonden. Aangezien de adel, en met name de Hoge raad van adel, de verbondenheid tussen naam, titel en geslacht van wezenlijk belang acht, kan het

toch niet zo zijn dat deze combinatie niets meer voorstelt als deze via de vrouwelijke lijn overgaat? Waar blijft nu toch het inhoudelijk-principiële aspect in de standpuntbepaling van het kabinet, zo vraag ik de minister.

Voorzitter! De fractie van de Partij van de Arbeid vindt het dan ook niet meer dan logisch om de door het kabinet zelf in gang gezette lijn van overdracht van geslachtsnaam bij de adellijke families via de vrouwelijke lijn principiële door te trekken. Wie A zegt, moet ook B zeggen. Dat vindt de Partij van de Arbeid en dat is ook de reden waarom de fractie van de Partij van de Arbeid de motie van mevrouw Scheltema van harte heeft gesteund.

□

Minister **Dijkstal**: Mijnheer de voorzitter! De aanleiding tot, niet de reden voor dit debat, is de motie van de heer Dittrich geweest, de notitie die ik naar aanleiding daarvan aan de Kamer heb gestuurd en het algemeen overleg dat heeft plaatsgevonden. Dit alles vloeit voort uit het wetsvoorstel over het naamrecht. Dat wetsvoorstel ligt, als ik het goed heb, nu nog bij de Eerste Kamer.

Het naamrecht geeft het recht tot het dragen van de naam van de moeder. Daar gaat het vooral om bij dit onderwerp. Wellicht zijn er ook nog andere rechtsgevolgen aan het dragen van die naam verbonden. Daar ligt een verschil met de titel. De titel geeft bij het overdragen daarvan recht op het dragen van die titel. Aan het dragen daarvan zijn verder geen rechtsgevolgen verbonden en zeker geen staatkundige rechtsgevolgen. Ik zeg dat niet zomaar, omdat in vele stelsels en ook in ons historische stelsel er wel rechten aan verbonden waren.

Ik begin hiermee om helder te krijgen dat het kabinet het mede om die reden eens is met hetgeen de wetgever onder een vorig kabinet, en daarna ook de rechter, heeft vastgesteld. Het beperken van de overdracht van de titel tot de mannelijke lijn levert geen strijdigheid op met de Grondwet noch met internationale verdragen. In dit geval noem ik hier in het bijzonder het EVRM. Wij hebben daar in het algemeen overleg ook even over gesproken. De redenering daarbij is de volgende, die ook door de rechter is geaccordeerd. Er is hier geen sprake

van een zogenaamd "civil right" en dat is precies de reden dat het EVRM niet van toepassing is. Dat is relevant geworden, nu ik zie dat daar in de tweede overweging van de motie wel naar wordt verwezen. Ik ben het dus niet eens met de tweede overweging van de motie.

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Als ergens rechtsgevolgen aan verbonden zijn, is het EVRM in ieder geval van toepassing. Adellijke titels hebben inderdaad geen rechtsgevolg meer, maar waarom zou het beginsel van gelijke behandeling niet opgaan als rechtsgevolgen ontbreken en wel opgaan als er wel rechtsgevolgen zijn? Volgens mij moet gelijke behandeling altijd gelden. Ook al is het EVRM misschien niet van toepassing, dan nog moet volgens mij in de geest van het beginsel van gelijke behandeling worden gehandeld.

Minister **Dijkstal**: Die vraag is gerechtvaardigd, zeker. Daar kun je een opvatting over hebben, en die heeft u. Ik kom er nog op terug. Wat zouden de consequenties van die opvatting zijn en wensen wij die? Nu draai ik de redenering om. Als wij adellijke titels langs de vrouwelijke lijn willen laten vererven, levert dat geen strijdigheid op met het EVRM; daar heeft mevrouw Scheltema gelijk in. Ik moet dit even vaststellen, omdat in die zin de tweede overweging van de motie volgens mij strikt juridisch niet klopt. Ik kom nu toe aan de inhoudelijke, bestuurlijke afweging.

De heer **Bremmer** (CDA): Voorzitter! Waarom heeft Nederland indertijd geen voorbehoud gemaakt, zoals Engeland gedaan heeft, bijvoorbeeld bij het Vrouwenverdrag? Die vraag is in het algemeen overleg al gesteld en ik geloof niet dat de minister antwoord gegeven heeft, terwijl het ook relevant is.

Minister **Dijkstal**: Ik denk dat de wetgever er toen al van overtuigd was dat er geen enkele strijdigheid was en dat een voorbehoud dus niet nodig was. Ik weet niet of het bij de totstandkoming van het verdrag ooit zo expliciet aan de orde geweest is, maar in de Nederlandse optiek heeft het nooit strijdigheid opgeleverd en dan hoeft je ook geen voorbehoud te maken. De redenen heb ik al genoemd. Andere landen hebben

Dijkstal

weer andere stelsels, waar misschien wel rechten aan verbonden zijn, waardoor het misschien nodig is om expressis verbis voorbehouden te maken. Wij hebben dat in ieder geval niet nodig geacht en ik ga nog verder. Toen de wet in de Tweede en de Eerste Kamer werd behandeld, heeft mevrouw Scheltema-de Nie hierover een amendement ingediend dat gesteund werd door GroenLinks. Andere woordvoerders hebben wel gefilosofeerd en hadden misschien gevoelens over de kwestie, maar geen van allen, noch hier, noch in het andere huis, achtte de aanname van die wet strijdig met het EVRM.

De heer **Bremmer** (CDA): Als er wel een voorbehoud was gemaakt, zou u sterker staan.

Minister **Dijkstal**: Dat mag zo zijn, maar zo werkt het niet altijd. Wie had ooit gedacht dat wij na zo korte tijd de wet alweer willen wijzigen, nietwaar?

De heer **Bremmer** (CDA): Er zijn er meerderen die dat gedacht hebben.

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Gelijke behandeling ligt ook in de Grondwet vast. Daarin wordt in ieder geval de koppeling aan rechtsgevolgen niet gelegd. De minister zegt dat het EVRM niet rechtstreeks van toepassing is, al is het dat natuurlijk wel naar de geest, maar hij heeft ook nog rekening te houden met onze eigen Grondwet.

Minister **Dijkstal**: Mijn stelling is deze. Als wij het laten bij de huidige vererving, slechts langs de mannelijke lijn, levert dat noch strijdigheid met de Grondwet noch met het EVRM op. U hanteert de omgekeerde redentatie en dat begrijp ik op zichzelf: als je voor gelijke behandeling van mannen en vrouwen bent en je wilt die in alle wet- en regelgeving doen neerslaan, zijn er dan grondwetsartikelen of internationale verdragen die dat verhinderen? Het antwoord is natuurlijk: nee.

Daarmee komen wij bij een vraag die ik interessanter vind en waarover wij al gesproken hebben, namelijk de bestuurlijke, beleidsmatige vraag of je dit moet willen of niet. Die vraag beantwoord ik natuurlijk vanuit de overtuiging dat gelijke behandeling van mannen en vrouwen of op welke grond dan ook, en trouwens ook nog

andere bepalingen in de Grondwet van grote betekenis zijn. Ik hoop dat u dat van mij wilt aannemen. Maar ik vind ook dat de vraag onder ogen moet worden gezien, die de wetgever een paar jaar geleden onder ogen gezien heeft: wat willen wij?

Er zijn drie mogelijkheden. De eerste is om de adelstand zo snel mogelijk af te schaffen. Dat kan de wetgever doen, als hij dat zou willen; dan is het allemaal voorbij. De tweede mogelijkheid is om te stellen dat het huidige stelsel in velerlei opzichten niet meer van deze tijd is en het te moderniseren. Dat woord wordt de laatste dagen meer en meer gebruikt: "moderniseren", het stelsel totaal openstellen. De derde mogelijkheid is om het te beschouwen als een historisch monument en het daarbij te laten. Het ongelukkige amendement van de heer Van der Burg was een inbreuk daarop en daar hebben alle woordvoerders dankbaar gebruik van gemaakt. Dat zijn dus de drie keuzemogelijkheden. Ik vind het volstrekt legitiem als je vanuit bepaalde overwegingen uit die drie mogelijkheden één mogelijkheid kiest. Nu proef ik uit de woorden van mevrouw Scheltema dat zij het wil moderniseren – zij heeft dat woord ook gebruikt – en mevrouw Van der Burg wil dat ook. Zij heeft gezegd dat de kaasstolp eraf moet die er nu opzit. Nu is mijn bezwaar tegen haar standpunt dat zij die kaasstolp alleen maar een beetje oplicht, opdat de gelijke behandeling voor mannen en vrouwen eronder kan vallen. Andere maatschappelijke processen, zoals democratisering, individualisering en de integratie van culturele minderheden in onze samenleving zijn echter ook zeer relevant. Als je wilt moderniseren, zul je toch ook de vraag moeten stellen of je dat niet voor al die maatschappelijke ontwikkelingen moet doen. Er zit dus een zekere selectiviteit in als je alleen uitgaat van dit punt. Je mag het doen, maar er zit een zekere selectiviteit in.

Het kabinet is van oordeel dat wij het beter kunnen laten zoals het nu is, met alle consequenties van dien, omdat wij niet de weg van een modernisering in een bredere zin op willen en omdat wij daar niet verder voedsel aan willen geven. Ik kom daar dadelijk nog even op terug.

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA): Ik vraag mij af wat de door de minister

genoemde punten voor consequenties hebben voor de adel. Ik zie die relatie niet direct. Bovendien houdt het denken nooit op; dat blijft voortdurend doorgaan. Dat geldt voor de Kamer en ik neem aan dat dit ook geldt voor het ministerie.

Minister **Dijkstal**: Als het verheffen in de adelstand een uitdrukking is van de samenleving om haar uitermate grote waardering uit te spreken voor burgers in die samenleving in welke vorm en gradatie dan ook, zou je de vraag kunnen stellen waarom wij daar niet mee doorgaan. Zijn er dan geen andere mensen die daarvoor in aanmerking komen? Moeten wij dat toch niet openstellen? Dat is het punt van de heer Meijer die ik in die zin consequenter vind redeneren, want hij vergelijkt de adelstand met een Nachtwacht die alsmaar kleiner wordt en hij stelt dat er dan over een tijdje helemaal geen Nachtwacht meer is. Als je die wel wilt hebben, is er eigenlijk maar één keuze en dat is de adelstand ruimer openstellen, want dan blijft de Nachtwacht in stand. Dat is de keuze die voorligt.

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA): Die keuze is op dit moment niet te maken en dat ziet de minister ook wel in. De minister kan er wel de hele wereld bij halen, maar wij hebben het nu gewoon over gelijke behandeling en hoe het zit bij de adel. Daar moeten wij het over hebben.

De heer **Meijer** (groep-Nijpels): Wij hebben het over beperkte modernisering en niet over een openstelling. Daar gaat het debat over.

Minister **Dijkstal**: De vraag die nu aan de orde is, is wat de gevolgen zijn van een beperkte modernisering en daar wilde ik iets over zeggen.

De **voorzitter**: Ik wil graag even tussenbeide komen. Sommige dingen zijn al gezegd in het algemeen overleg. Het is gewoon een herhaling van de discussie en dat is niet de bedoeling. Het overleg hoeft niet te worden overgedaan.

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Er is één vraag die ik de minister wil voorleggen. De minister zegt nu zelf dat wij zouden kunnen besluiten om de adelstand af te schaffen, maar de vraag is of de Grondwet dat mogelijk

Dijkstal

maakt. Naar mijn gevoel kan dat niet meer, sinds na de grondwetswijziging van 1983 wordt gesteld dat de adeldom bij wet wordt geregeld. Dat betekent dus dat die niet kan worden afgeschaft.

Minister **Dijkstal**: Vooralsnog weet ik voor 99% zeker dat het wel kan. Mijn ambtenaren schudden allemaal heftig het hoofd ten teken dat u ongelijk heeft.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Ik weet het ook zeker.

Minister **Dijkstal**: Mevrouw Van Nieuwenhoven weet het ook zeker, dus dan weet ik het helemaal zeker. Zij is tenslotte bekend in adellijke kringen. Zij weet daar alles van.

Voorzitter! Ik kom nog even terug op de gevolgen. Ik begrijp best dat mevrouw Van der Burg zich afvraagt waarom ik zo moeilijk doe, als zij slechts een beperkte uitbreiding wil om redenen die wij allemaal begrijpen. Maar dan zul je onder ogen moeten zien wat de gevolgen zijn van deze stap en die gevolgen kunnen omvangrijker zijn dan zij denkt. Ik denk dat je dan rekening moet houden met een aanzienlijke uitbreiding van de adel. Dat kun je een goede ontwikkeling vinden, maar dan maak je inbreuk op de historisch gegroeide, in het maatschappelijk gebruik levende, vaste combinatie van titel en naam. Als dit wordt doorgezet, betekent het dat wij in Nederland de mogelijkheid van een graaf Jansen invoeren. Het geschiedkundige argument – de combinatie van de historie en de adellijke families – gaat dan natuurlijk verloren, terwijl wij dat willen behouden.

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA): Dit is echt niet juist. Graaf Jansen als kind kan niet, tenzij er nu al een graaf Jansen en een gravin Jansen zijn. Als er nu uitsluitend een gravin Jansen is, houden wij de mogelijkheid van een graaf Jansen als kind. Dat lijkt mij ook logisch. De naam en de titel blijven met elkaar verbonden; dat is wat precies in deze motie staat en wat in feite het kabinet heeft ingezet, toen het artikel 5 van Boek 1 van het BW wijzigde.

Minister **Dijkstal**: Als de vrouw een adellijke titel krijgt, dan kan die adellijke titel, volgens uw gedachte, langs de vrouwelijke lijn verder

vererven naar de zonen en dochters van die vrouw. Maar laat ik het nu maar even houden op de dochters, dan hebben wij helemaal de vrouwelijke lijn te pakken. Als tegelijkertijd die dochters (en zonen) kunnen kiezen voor de naam van de moeder – hetgeen zij kunnen op grond van de systematiek van het naamrecht – dan ontstaat de combinatie van de adellijke titel die de vrouw van de man af gekregen heeft, met de naam van de vrouw.

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Voorzitter! Ik denk dat dit een misverstand is. Daarvoor kun je kiezen, maar ik denk dat dit nu juist de uitwerking is die je in de wettelijke regeling zult moeten vormgeven. Ik ben ervoor om de adellijke titel te koppelen aan de adellijke naam.

Minister **Dijkstal**: Dan moet men weer afzien van het recht dat men volgens de Wet op het naamrecht heeft, namelijk om te kiezen voor de naam van de moeder. Dat is dan de consequentie, want anders bent u niet consequent.

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66): Nee, voorzitter. Het is toch als volgt. Er is een adellijke vrouw, getrouwd met een niet-adellijke man. Er wordt door de kinderen gekozen voor de naam van de moeder. Dan krijgen de kinderen de naam met de titel, en dan worden die kinderen niet "baron Jansen".

Minister **Dijkstal**: Dat is duidelijk, maar nu andersom. Er is een niet-adellijke vrouw die trouwt met een adellijke man. Dat is in bepaalde gevallen denkbaar. Op dat moment ontstaat de combinatie van de beide mogelijkheden, dus de titel vererven en het naamrecht.

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA): Dat is niet de bedoeling.

De heer **Bremmer** (CDA): Titel en naam zijn één; er is een onverbreekelijke samenhang.

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA): Dat hebben wij in al onze inbrengen voortdurend benadrukt.

Minister **Dijkstal**: Dat is strijdig met het naamrecht.

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA):

Nee, dat is niet strijdig met het naamrecht.

Minister **Dijkstal**: Dat vind ik wel.

De heer **Meijer** (groep-Nijpels): Minister, het is niet waar. De vrouw krijgt niet de titel van de man. Alleen, als hij overlijdt, wordt zij douairière.

Minister **Dijkstal**: Mijn informatie is dat dit, afhankelijk van geslachten, wel gebeurt. Dat is trouwens ook de reden dat de Hoge raad van adel en de Nederlandse adelvereniging beiden bezwaren hebben tegen die openstelling. Dat is in ieder geval één van de redenen waarom zij daar bezwaren tegen hebben.

Voorzitter! Het derde bezwaar ertegen – ik heb het over de uitbreiding die dan plaatsvindt – is dat naar de mate dat je het Nederlandse stelsel verruimt, met dit of met wat dan ook, je het makkelijker maakt dat buitenlandse adellijke stelsels meer passen binnen het Nederlandse stelsel en dat leidt weer tot een zekere import van adellijke titels uit andere adellijke systemen. Nu is het zo – dat maken wij af en toe mee – dat mensen die vanuit het buitenland naar Nederland gekomen zijn en vanuit het buitenland een adellijke titel hebben, zeggen: wij willen nu ingeschreven worden in het Nederlandse systeem. Als dat adellijke systeem van het land waar zij vandaan komen, een beetje analoog is aan het onze, dan doen wij dat binnen bepaalde voorwaarden. Naar de mate waarin dat afwijkt, doen wij dat niet. Dus, doorredenerend: naar de mate waarin wij ons stelsel verder openstellen, maak je meer ruimte voor het inpassen van buitenlandse stelsels. Dat leidt er bij elkaar toe dat er rekening moet worden gehouden met een aanzienlijke uitbreiding van de adel. Dat mag je wensen, zo zeg ik in de richting van de heer Meijer, maar dan moet je het ook consequent doen.

Voorzitter! Dat leidt allemaal tot de conclusie dat ik niet overtuigd ben door de argumenten van de Kamer en dat ik derhalve de motie dringend ontraad, zij het dat ik bij het woord "dringend" nog een kanttekening wil maken. Wij gebruiken dat ook wel eens in de meer politiek-bestuurlijke zin van het woord en dat speelt hier niet zo'n rol. Het geschiedt hier vanuit de overtuiging en de logica

Dijkstal

van de argumenten bij de rede­natie of je de weg wel of niet moet inslaan. Te dien aanzien heeft de Kamer de argumenten van het kabinet gehoord en die brengen mij tot de uitspraak, dat de motie dringend ontraden moet worden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, morgen over de motie te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is het debat naar aanleiding van een algemeen overleg van 12 december 1996 inzake de **Cultuurraad**.

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Op 12 december jl. heeft de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen overleg gevoerd met staatssecretaris Nuis over onder andere het Europese voorzitterschap dat in het komende halfjaar aan Nederland toevalt. Tijdens het voorzitterschap komt de kandidaatstelling voor de culturele Europese hoofdstad 2001 aan de orde. Er is eerder sprake van geweest dat Rotterdam daarvoor kandidaat gesteld zou moeten worden, ook volgens de Nederlandse regering. Wij hebben begrepen dat de Nederlandse regering tot nu toe niet is geslaagd in haar poging om de kandidaatstelling officieel te doen plaatsvinden. In het algemeen overleg is van verschillende kanten tegen de staatssecretaris gezegd dat dit toch zou moeten gebeuren.

Ik zal dadelijk een motie indienen, ter ondersteuning van de staatssecretaris. Hij kan dan in samenwerking met zijn collega's van Economische Zaken en Buitenlandse Zaken de voorbereiding voortvarend ter hand nemen. In de motie staat dat de staatssecretaris het daartoe moet leiden dat ook de financiële voorbereiding haar beslag kan krijgen. De indieners van de motie gaan er daarbij van uit dat het financiële beslag niet drukt op de cultuuruitgaven tot nu toe. Wel kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de ruimte die volgend jaar zou kunnen vrijvallen voor internationaal

cultureel beleid, voorzover het uiteraard om het deel cultuur gaat.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat het voor Nederland in velerlei opzicht van belang is indien één van haar steden als Europese cultuurhoofdstad 2001 wordt aangewezen;

overwegende, dat reeds in de vorige kabinetsperiode de kandidatuur van de gemeente Rotterdam als Europese cultuurhoofdstad 2001 in de Raad van cultuurministers naar voren is gebracht;

verzoekt de regering:

- ten behoeve van de definitieve toewijzing van de Europese cultuurhoofdstad 2001 de gemeente Rotterdam voor te dragen;
- het ministerie van OCW op te dragen de voorbereiding ter hand te nemen in samenwerking met de ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken;
- het vervolgens daartoe te geleiden dat de (financiële) voorbereiding haar beslag kan krijgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Nieuwenhoven, Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Beinema en Lambrechts. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 23 (21501-05).

□

Staatssecretaris **Nuis**: Mijnheer de voorzitter! Ik wil de stand van zaken ten aanzien van het fenomeen culturele hoofdsteden en de voortgang daarvan na het jaar 2000 nog kort uiteenzetten, ook omdat er maandag jongstleden een Cultuurraad is geweest waarbij dit onderwerp nog even ter sprake is gekomen.

De belangstelling van de stad Rotterdam om culturele hoofdstad van Europa in het jaar 2001 te worden, is bekend en is door mij verschillende malen op informele wijze naar voren gebracht in de Cultuurraad. Ik heb dat afgelopen

maandag ook weer gedaan. Er zijn trouwens nog enkele andere kandidaten. Er zijn twee obstakels op de weg naar een officiële kandidaatstelling.

Allereerst wijs ik erop dat de Raad van ministers tot dusverre niet heeft besloten hoe voort te gaan met het fenomeen culturele hoofdstad na het jaar 2000. In 2000 hebben wij negen hoofdsteden aangewezen. Volgens sommige landen, waaronder Nederland, is dat een veel te hoog aantal. Maar voor dat ene jaar is het wel begrijpelijk. Er zijn landen die vinden dat er een nieuwe formule moet worden gevonden. Welnu, wij moeten allereerst tot een formule besluiten. Ik heb mij voorgenomen om tijdens het Nederlandse voorzitterschap ervoor te zorgen dat daarover duidelijkheid ontstaat. Er moet op dit punt in ieder geval iets gebeuren. En de beslissing moet zodanig zijn dat er een culturele hoofdstad is. Dat is het ene traject. Ik heb goede hoop dat wij een oplossing vinden, hoewel nogal verschillend gedacht wordt over de manier waarop in dezen gehandeld moet worden.

Dan is er het andere traject en daarbij denk ik aan de formele kandidaatstelling. Die kandidaatstelling is iets anders dan zeggen dat een stad belangstelling heeft. Voor dat andere traject moeten we de financiën rond hebben. Dat is niet alleen een kwestie voor Rotterdam, maar ook voor het Rijk, omdat Rotterdam al verschillende malen aan het Rijk heeft gevraagd zijn deel bij te dragen.

Mevrouw Van Nieuwenhoven heeft er al op gewezen dat een eerdere poging om het rijksgedeelte rond te krijgen, niet is gelukt. Wij bezien nu opnieuw wat de mogelijkheden zijn en naar mijn mening is het heel verstandig om het ene traject en het andere, dus dat van de financiële voorbereiding, gelijktijdig af te leggen, zodat in de loop van het volgende jaar duidelijkheid komt over het fenomeen culturele hoofdstad alsmede over de vraag of Rotterdam die kandidatuur hard kan maken. Het lijkt mij daarom verstandig dat wij spoed zetten achter datgene wat onder c wordt vermeld. Wij moeten dat als het ware in de tijd naar voren halen en ervoor zorgen en in het kabinet nagaan wordt wat de financiële mogelijkheden zijn. Verder zullen wij moeten bepalen hoe te opereren,